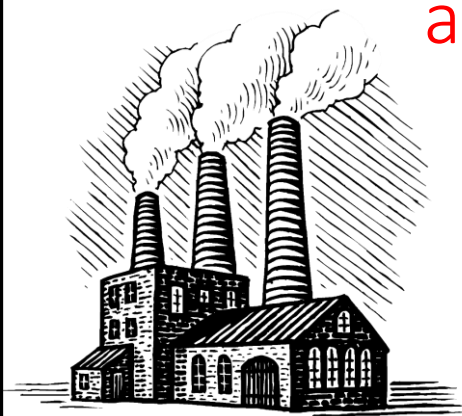

TOLKNING AV TARIFFAVTALER

1

1. Tariffavtalens betydning i arbeidsretten

2

Tariffavtale – hva er det?

- Tema – tolkning av tariffavtaler
- Arbeidsrettslig metode
  - Lovtolkning
  - Arbeidsavtaletolkning
  - Tariffavtaletolkning

3

Tariffavtale – hva er det?

- Alle tariffavtaler er avtaler, ...
- ... men ikke alle avtaler er tariffavtaler
- Arbeidstvistloven § 1 bokstav e jf. § 4
  - en skriftlig avtale mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om arbeids- og lønnsvilkår eller andre arbeidsforhold

4

Tariffavtale – hva er det?

- Partsforhold
- Formkrav
- Innholdskrav

5

Tariffavtale – hva er det?

- Partsforholdet - arbeidstakersiden:
- En fagforening - arbeidstvistloven § 1 bokstav c jf. a:
  - enhver sammenslutning av arbeidstakere eller av arbeidstakeres foreninger som har til formål å vareta arbeidstakernes interesser overfor deres arbeidsgivere

6

Tariffavtale – hva er det?

- ARD-1953-81 (Gullaug sprængstoffabriker)
- «Loven krever ikke at sammenslutningen skal være av en viss varighet.»
- «Den omfatter også tilfeldige sammenslutninger som skapes for en enkelt anledning og for å sette en enkelt sak igjennom»

7

Tariffavtale – hva er det?

- Partsforholdet - på arbeidsgiversiden:
- En arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening
  - Arbeidstvistloven § 1 bokstav d jf. b

8

Tariffavtale – hva er det?

- Skriftlighetskrav
  - For virkning som tariffavtale
  - Bevis hensyn, jf. ARD-1922-38
- Skriftlighet
- ... i 1915
- ... i 2019?

9

Tariffavtale – hva er det?

- Innhold: Lønns- og arbeidsvilkår eller andre arbeidsforhold
- «alt det som en fagforening og en arbeidsgiverforening i det hele kan tvistes om ...»
  - advokat Solnør dal i tillegg til dok 57/1912, jfr. Indst. O. XXI/1912 s. 7 og Ot.prp. 11/1913 og Ot.prp. 23/1913)

10

Tariffavtale – hva er det?

- Tariffavtaletolkning for å avgjøre om...
- ... tariffavtale er inngått
- ... hvilket innhold avtalen har

11

Tariffavtalen – hvordan blir den til?

- Utgangspunkt: Avtalefrihet
- De to reglene i arbeidstvistloven § 3

12

Tariffavtalen – hvordan blir den til?

- Arbeidstvistloven § 3 første punktum:
- Fagforening, arbeidsgiver, arbeidsgiverforening eller sammenslutning av slike kan fremsette krav om forhandlinger med sikte på å inngå eller revidere en tariffavtale.

13

Tariffavtalen – hvordan blir den til?

- Arbeidstvistloven § 3 andre punktum:
- Dersom motparten ikke møter til forhandlinger eller forhandlingene ikke fører til inngåelse av en ny eller revidert tariffavtale, kan streik eller lockout iverksettes når de vilkår som fremgår av §§ 18 og 25 er oppfylt»

14

Tariffavtalen – hvordan blir den til?

- Inngås med eller uten bruk av mekling eller arbeidskamp
- Første gangs opprettelse
- Tariffrevisjoner
- Organisasjonsmessige tariffavtaler/tariffoppgjør
- Andre tariffavtaler/tariffoppgjør

15

Tariffavtalen – hvordan virker den?

- NL 5-1-2: Avtaler skal holdes – av partene
- Tariffavtalens særtrekk: Parts- og medlemsbundethet
- Tariffavtaler skal holdes av
  - tariffpartene
  - tariffpartenes medlemmer som omfattes av tariffavtalen

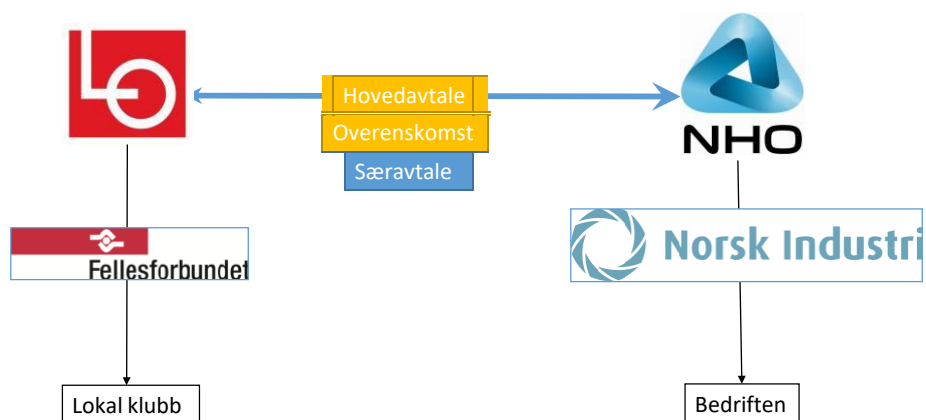
16

Tariffavtalen – hvordan virker den?

17

Tariffavtalen – hvordan virker den?

18

Tariffavtalen – hvordan virker den?

- «Tariffavtalen er ikke nogen arbeidsavtale. Den fastsetter de arbeidsvilkår som skal gjelde, om en arbeidsavtale blir sluttet.[...]»
  - Berg, Arbeidsrett (1930) s. 168–169

19

Tariffavtalen – hvordan virker den?

- AR-2019-5 (Grefsenhjemmet) avsnitt 84:
- «Det følger av tariffavtalens bindende virkning at det som avtalen bestemmer om lønns- og arbeidsvilkår, automatisk blir en del av de individuelle arbeidsavtalene»

20

Tariffavtalen – hvordan virker den?

- Arbeidstvistloven § 6:
  - «Bestemmelse i arbeidsavtale som strider mot en tariffavtale som begge parter er bundet av, er ugyldig.»
- 1. Gjensidig tariffbundne
- 2. Strider mot
- 3. «Ugyldig» – ikke individuell avtalefrihet

21

Tariffavtalen – hvordan virker den?

- Arbeidsavtalegrunnlag
  - Arbeidsmiljøloven § 14-6 (1) (m)
    - «opplysninger om eventuelle tariffavtaler som regulerer arbeidsforholdet ...»
- Rt-1985-78 (arkitekt)
  - «...arkitektene gjennom sine ansettelsesvilkår hadde bundet seg til å følge gjeldende arbeidsvilkår til enhver tid og uten forbehold om egne forhandlinger»

22

Tariffavtalen – hvor lenge virker den?

- Tariffperioden
  - Avtale
  - Arbeidstvistloven § 5
    - Tre år fra undertegning
    - Prolongasjon

23

Tariffavtalen – hvor lenge virker den?

- Oppsigelse til opphør – faller tariffdannede lønns- og arbeidsvilkår bort?
- «Individuell ettervirkning»?
- Forutsetningsvis Rt-1996-1218 (Rogalandsmeieriet) og Rt-1996-1696 (Trondheim Trafikkselskap)

24

Tariffavtalen – hvor lenge virker den?

- AR-2019-5 (Grefsenhjemmet) avsnitt 84:
- «Det ... [tariff]avtalen bestemmer om lønns- og arbeidsvilkår, automatisk blir en del av de individuelle arbeidsavtalene ...»
- «Lønns- og arbeidsvilkårene som fulgte av en tariffavtale som har opphørt, vil derfor ikke uten videre falle bort eller kunne endres av arbeidsgiver som følge av overgang til en minstelønnsoverenskomst»

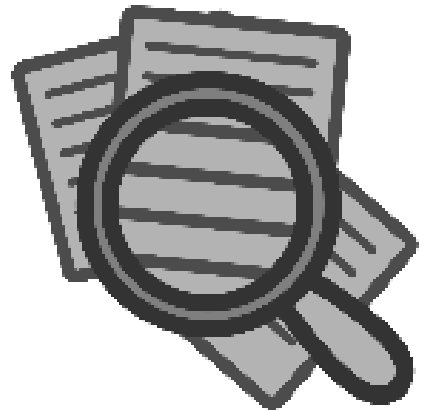
25

Tariffavtalen – hvor lenge virker den?

- Berg, Arbeidsrett 1930 s. 182:
  - «Det innhold en arbeidsavtale har fått gjennom en tariffavtales arbeidsnorm, beholder den også etter at tariffavtalens egen gyldighetstid har utløpet»
- Endringsadgang?
  - Samtykke
  - Styringsrett? Rt-2009-1465 (seinvakt) m. fl.

26

2. Tariffavtaletolkning – en innføring

27

Avtaletolkning - kort forklart

1. Partenes felles forståelse på avtaletidspunktet
2. En særskilt forståelse som motparten kjente til eller måtte kjenne til
3. Den tolkning som ut fra omstendighetene må legges til grunn som partenes forståelse

28

Tariffavtaletolkning – kort forklart

- Tariffavtaletolkning
- «.... hvor man på vanlig måte ser hen til tolkningsfaktorer som overenskomstens ordlyd, dens forhistorie og praksis i tilknytning til den enkelte overenskomst...» (ARD-2003-116)

29

Tariffavtaletolkning – kort forklart

- Særtrekk?
- Argumentkildene
- Langsiktighet
- Koherens

30

Tolkningslærens grunnlag

- Rettspraksis som kilde til ...
- > Argumentasjonsmønster
- > Argument for bestemt tolkning

31

Tolkningslærens grunnlag

- Hovedkilden: Arbeidsrettens praksis
- Arbeidstvistloven § 58 (5)
  - Arbeidsrettens dommer og kjennelser som ikke omfattes av første og andre ledd er endelige og kan fullbyrdes etter reglene for høyesterettsdommer.
  - En dom kan likevel ankes til Høyesterett til oppheving på det grunnlag at saken ikke hører under Arbeidsrettens domsmyndighet.

32

Tolkningslærens grunnlag

- Høyesterett?
  - Rt-2002-1012 (turnus)
  - Rt-2004-297 (Amersham)
  - HR-2017-777-A (Nokas)
  - HR-2018-1036-A (reisetid)
  - HR-2019-424-A (Skanska)
  - HR-2019-1914-A (avlaster III)
  - HR-2019-1986-A (Telenor)

33

Tolkningslærens grunnlag

- Arbeidsrettens tariffavtaletolkning kan ikke overprøves
- HR-2017-777-A (Skanska)
  - «Det faller utenfor Høyesteretts kompetanse ved anke over dom etter arbeidstvistloven § 58 femte ledd andre punktum å overprøve Arbeidsrettens tolking av tariffavtalen.»

34

Tolkning og subsumsjon

- Skillet mellom ...
- tolkning av bestemmelsen
- anvendelse av bestemmelsen

- Utfordringene
  - Generelle bestemmelser
  - Tidsforløp og utvikling

35

Tolkning og subsumsjon

- ARD-1997-162 (stillas)
  - Høydetillegg for arbeid som ikke utføres fra godkjent «stillas»
    - «Med stillas forstås kun anordning hvor stillaset er jordfast med plant gulv og betryggende rekkverk»
    - Bestemmelsen fra 1935

  - Ga arbeid fra lift, mobilkran og traverskran krav på tillegg?

36

Tolkning og subsumsjon

- AR-2018-18 (dynamisk posisjonering)
  - Rett til landlov når innretning oppholder seg «i havn eller på annen sikker ankerplass»
  - Gjelder det når innretningen holdes på plass ved motorkraft (dynamisk posisjonering)?

37

Rådgiverens rolle

- Tolkning – prinsipper og praktiske løsninger
- Forhandlingsrommet
- Betydningen av et godt arkiv...

38

3. Felles forståelse og forutsetninger

39

Felles forståelse og forutsetninger

- Tariffpartene bestemmer avtalens innhold
- Felles forståelse skal legges til grunn

40

Felles forståelse og forutsetninger

- Enighet om avtalen
- Enighet om avklaringer eller presiseringer
  - HR-2019-424-A (Skanska) – «... forliket får anvendelse på Skanskas oppsigelser i 2016»

41

Bevisspørsmål

- Ordlyden
- Forhandlingsforløp
- Rundskriv, meddelelser og medieoppslag

42

Bevisspørsmål

- ARD-2006-38 (referat-avtale)
  - «...når partene i dette tilfellet valgte å bruke ord som «referat» og «drøftingsmøter», var det ikke fordi man ikke ønsket å inngå noen tariffavtale, men fordi det var maktpåliggende for kommunen å unngå et reforhandlingskrav fra andre organisasjoner.»

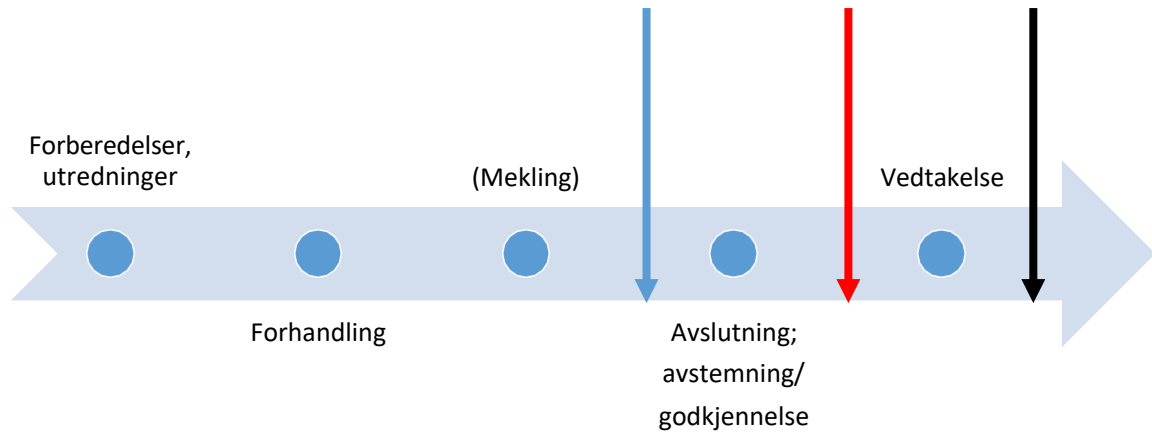
43

Skjæringstidspunktet

- Felles/ubestridt forståelse...
- Under forhandlinger
- Etter forhandlinger, før vedtakelse
- Etter vedtakelse/ikrafttreden

44

Skjæringspunktene

45

Skjæringstidspunktet

- Partene har hvert sitt standpunkt
- ARD-1986-98
  - Lønnsbestemmelser for arbeid på 1:1-skift, fradrag for ferietid?
  - Uenighet avdekket før endelig vedtakelse

46

Skjæringstidspunktet

- ARD-1986-98
- «Hvis det var ROFs forutsetning at 174 arbeidstimer årlig skulle kompenseres særskilt, og at forslaget om tallet 152 som divisor knyttet seg til dette, måtte dette vært klargjort under forhandlingene. ...

47

Skjæringstidspunktet

- ARD-1986-98
- «Riktignok forelå uenigheten om forståelsen av § 2 b før den endelige vedtagelse av tariffavtalen i september. Men begge parter var da fullt på det rene med hverandres syn.»

48

Skjæringstidspunktet

- Partsforståelse tilkjennegitt underveis i forhandlingene, uenighet før vedtakelse
- ARD-1991-9
  - «Da KS la frem sitt forslag om en ny bestemmelse for styrere, ble forutsetningen for og forståelsen av det også gjort klar. Dette ... var grunnen til at NL i det partssammensatte utvalg ikke fant å ville akseptere forslaget.»

49

Skjæringstidspunktet

- ARD-1991-9
- «Uenighet ble derimot konstatert før den endelige vedtagelse av tariffavtalen. Men når den ikke ble avklart før vedtagelsen, kan fortolkningen ikke skje på annet grunnlag enn det som forelå ved meglingsavslutningen, da den nye tariffavtalens utformning var klar.»

50

Skjæringstidspunktet

- Betydningen av senere tariffkrav eller uløste tolkningstvister?
- > Bakgrunnen for kravet/tolkningstvisten
- > Praktisk eller teoretisk problemstilling
- > Hensynet til minnelige ordninger

51

Skjæringstidspunktet

- Betydningen av senere tariffkrav eller uløste tolkningstvister
  - AR-2017-4 – «det kan være flere grunner til at en tvistesak ikke følges opp...»

52

Litt om parallelle avtaler

- Kan presisering i ett tarifforhold få betydning for andre tarifforhold med tilsvarende bestemmelser?
- Utgangspunkt: Tariffavtalene står «på egne ben» - krav til aksept

53

Litt om parallelle avtaler

- ARD-1985-120 (mudbilag)
- Protokoll mellom N.A.F. og NOPEF om kompensasjon for arbeid med oljebasert boreslam («mudbilaget»)
- Senere tatt inn også i tariffavtalen mellom N.A.F. og OFS/OBF

54

Litt om parallelle avtaler

- ARD-1985-120 (mudbilag)
- Var full kompensasjon betinget av kontinuerlig arbeid med boreslam gjennom et helt skift?

55

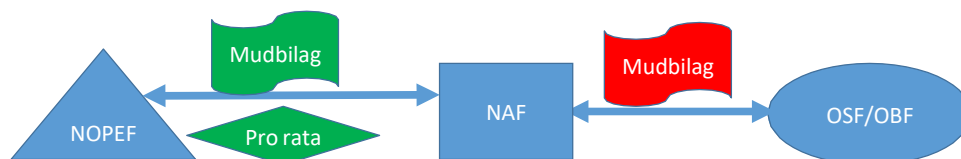
Litt om parallelle avtaler

- ARD-1985-120 (mudbilag)
- Presisering i senere protokoll N.A.F. og NOPEF (pro rata-avtale): Ja
- Tariffavtalens ordlyd og funksjon, praksis, utviklingen i partenes tariffavtaleforhold og forhandlingsforløp: Nei

56

Litt om parallelle avtaler

- ARD-1985-120 (mudbilag)
  - Hvilken betydning hadde presiseringen mellom N.A.F. og NOPEF?

57

Litt om parallelle avtaler

- ARD-1985-120 (mudbilag)
- Tariffavtalen mellom N.A.F. og OFS/OBF for Odfjell ble inngått før «pro rata-avtalen» ... og på et tidspunkt hvor praktiseringen av «mud-bilaget» ... var etablert
- Forståelsen av «mud-bilaget» ble ikke tatt opp under forhandlingene mellom N.A.F. og OFS/OBF i 1982. Selv om «pro rata-avtalen» ble inngått mellom de samme parter som opprinnelig stod bak «mud-bilaget», ville den da ikke uten videre kunne gis virkning i forholdet mellom N.A.F. og andre avtaleparter.

58

Litt om parallelle avtaler

- ARD-1985-120 (mudbilag)
- «At N.A.F. har bundet seg til en annen løsning i sitt avtaleforhold med NOPEF, er således et forhold som N.A.F. selv må bære risikoen for»

59

4. Ordlydens betydning

60

Alminnelig språklig forståelse

- Hva er/sier ordlyden?

-> Ord

-> Setning

-> Avsnitt

-> Overskrift

-> Systematikk (den enkelte bestemmelsen, kapittel, hovedregel-unntak osv)

61

Alminnelig språklig forståelse

- AR-2019-19 - «samme bedrift»

- Renholdere som blir pålagt arbeidsoppdrag på flere arbeidssteder for samme bedrift skal ha beregnet arbeidstid og lønn for løpende tid mellom oppdragene. Dette gjelder også patruljetjeneste

-> samme arbeidsgiver eller samme kunde?

62

Alminnelig språklig forståelse

- AR-2019-19 - «samme bedrift»
- «... ikke løses gjennom en isolert og generell forståelse av begrepet bedrift i første setning, men må fastlegges ved å lese § 4 nr. 3 første og andre setning i sammenheng, og som en presisering av bestemmelsene i § 2 om beregning av lønn»

63

Alminnelig språklig forståelse

- Forholdet til skriftlighetskravet – arbeidstvistloven § 4
  - > Innrettelse og forutberegnelighet
  - > Argumentbyrde for avvikende forståelse
  - > En glideskala

64

Alminnelig språklig forståelse

- Betydning av hvordan tariffavtalen blir til

Meklingen fant sted i fellesmøter og særsmøter.

Mekleren fremla forslag i samsvar med vedlegg til møteboka. Arbeidsgiver aksepterte forslaget. Arbeidstaker sender forslaget til uravstemning med anbefaling. Svarfrist ble satt til 26. januar 2017 kl. 12.00.

Meklingen ble avsluttet kl. 03.45

Nils Dalseide

65

Alminnelig språklig forståelse

- Tolkningsnormer

- > «Differanseslutning»

- hva står ikke i teksten, hva ble tatt ut, hva ble tilføyd, endringens innhold (redaksjonelt eller (utilsiktet) reelt)

- > «Kopibestemmelser»

- > «Referansebestemmelser»

66

Alminnelig språklig forståelse

- Tvetydighet - AR-2018-18 (Yonas II)
- Avvikling av prosentlønnssystem kan besluttes ved overgang mellom kalenderår
- Beslutning truffet desember 2016 med virkning fra januar 2017

67

Alminnelig språklig forståelse

- AR-2018-18 (Yonas II) - Gjennomsnittsinntekt «siste kalenderår»
- Året før beslutning om avvikling treffes (2015)?
  - -> 249,04 kr
- Året før endring trer i kraft (2016)?
  - -> 265,79 kr

68

Fagterminologi mv.

- Fagterminologi, bransjeuttrykk mv
- Den spesielle forståelse skal legges til grunn

69

Fagterminologi mv.

- ARD-2012-46 («shuttling»)
- «Shuttling er et vel innarbeidet bransjebegrep som brukes ved transport av arbeidstakere mellom arbeidssted og losji i løpet av arbeidsperioden. Videre brukes begrepet i forbindelse med transport av arbeidstakere mellom plattformer dersom arbeid utføres forskjellige steder, jf. punkt 6.4.2.»

70

Fagterminologi mv.

- ARD-2012-46 («shuttling»)
- «Begrepet er ikke påvist å ha vært brukt i forbindelse med reise mellom hjem og arbeidssted, såkalt ut- og hjemreise. Arbeidsretten viser også til at begrepet synes å være benyttet på samme måte i Petroleurstilsynets rapport ... der det skilles mellom tilbringertjeneste og skytteltrafikk.»

71

Fagterminologi mv.

- Omforent forståelse i arbeidslivet
- ARD-2009-1 – tariffbestemmelser om skift- og turnusordninger

72

Kopibestemmelser

- Ordlyd/bestemmelser som er hentet fra andre tariffavtaler
- I hvilken utstrekning kan argumenter fra andre tariffområder brukes i tolkningen?

73

Kopibestemmelser

- Formodning for relevans
- > Er overenskomsten inngått med bevissthet om at man ikke ønsker identisk regulering?
- > Kan noe annet utledes av forhandlingsforløpet?

74

Kopibestemmelser

- ARD-2014-316 (arbeidstid i NRK)
- Arbeidstidsbestemmelser i tariffavtale mellom NJ og Spekter/NRK
- Likelydende med bestemmelsene i arbeidstidsbilaget i tariffavtalene mellom LO-NHO
- Tolkning i lys av NOU 1979:56

75

Kopibestemmelser

- ARD-2014-316 (arbeidstid i NRK)
- «...ikke holdepunkter for at partene i 1990, da overenskomsten fikk bestemmelse om redusert arbeidstid for «vanlig 2-skiftsarbeid», la noe annet i begrepet 2-skiftsarbeid enn det som den gang var definisjonen av begrepet i arbeidslivet for øvrig»

76

Referansebestemmelser

- Tariffavtalenes samspill med lovgivning
- > Utfylle
- > Fravike
- > Duplisere

77

Referansebestemmelser

- Hvor langt er lovforståelse relevant og nødvendig for tariffavtaletolkningen?
- Henvisning?
- Identiske begreper/bestemmelser?

78

Referansebestemmelser

- Henvisningsbestemmelser – statisk eller dynamisk?

-> Regulering da tariffavtale ble inngått eller den til enhver tid gjeldende regulering?

79

Referansebestemmelser

- Bestemmelsens utforming og slutninger om hva tariffpartene med rimelighet har ment
- ARD-1995-48 (reiseregulativ) og ARD-2010-187 (reiseregulativ)
- AR-2017-13 (innleie)

80

Referansebestemmelser

- Lov eller rettspraksis påvirker tolkningen
- AR-2016-17 og AR-2018-18 - ansiennitet
- ARD-2012-282 – arbeid av passiv karakter
- ARD-1996-10 – oppsigelsesfrist fra dato til dato

81

5. Kontekst – historikk, tilblivelse mv.

82

Oversikt

- Tarifforhandlinger som tolkningsargument
  - > hva som ble diskutert
  - > utkast til bestemmelser
  - > redigeringsmessige valg
  - > underlagsmateriale for diskusjon (rapporter, utredninger osv)
  - > korrespondanse

83

Oversikt

- Forhandlinger i og utenfor mekling
- Arbeidstvistloven § 23 (3) og (4)

84

Oversikt

- Forenings- eller forretningshemmeligheter - arbeidstvistloven § 54
- ARD-2012-257 (flygeleder)
  - «Arbeidstvistloven § 48 inneholder ingen begrensning i fremleggelsesplikten for foreningshemmeligheter, men har i § 54 en særbestemmelse om lukkede dører ... i den utstrekning korrespondansen inneholder foreningshemmeligheter, kan det ikke pålegges fremlagt under saksforberedelsen.»

85

Forhandlingsforløp – krav og tilbud

- Forhandlingsforløp kan belyse innhold i bestemmelsen
- Forholdet mellom partenes krav og tilbud
- Endringer underveis

86

Forhandlingsforløp – krav og tilbud

- ARD-2005-55
- «...Fellesforbundet hadde frem til da fastholdt et krav om en formulering som ga utvetydig grunnlag for en plikt for bedriften til i detalj å informere om innholdet.»

87

Forhandlingsforløp – krav og tilbud

- ARD-2005-55
- «...Fellesforbundet mot slutten av meklingen i 2002 ... godtok en avtaleformulering som ikke ga holdepunkter for en plikt for arbeidsgiver til å gi opplysninger om det nærmere innholdet av lønns- og arbeidsvilkår.»

88

Forhandlingsforløp – krav og tilbud

- ARD-2005-55
- «På dette punkt hadde derfor Fellesforbundet en klar oppfordring til å sørge for en klargjøring av avtaleteksten dersom forbundet fortsatt forutsatte at det skulle innføres en slik opplysningsplikt for bedriften.»

89

Grunnlagsdokumenter

- Dokumenter som ligger til grunn for forhandlingene og utkast til avtaletekst
- Direkte tilknytning
  - ARD-1988-92 (Palmehaven)
- Del av forståelsesramme
  - ARD-1990-198 (yrkesskadeerstatning)

90

Korrespondanse mv

- Kontakt mellom partene underveis
- i forhandlingene
- mekling mv.

91

Korrespondanse mv

- ARD-2013-42 (tillitsvalgtordning)
- «På dette punktet har Myglands forklaring støtte i KS' tilbud ved innledningen til forhandlingene hvor det ikke legges opp til noen videreføring av ordningen.»

92

Korrespondanse mv

- ARD-2013-42 (tillitsvalgtordning)
- «E-posten ... fremstår imidlertid i emneangivelse [‘smaker’ dette bedre?] og innhold som et svar på forutgående sonderinger om utforming av bestemmelsen om tillitsvalgtordning for undervisningspersonell ...»

93

Korrespondanse mv

- ARD-2013-42 (tillitsvalgtordning)
- «E-posten var et forutgående utkast til KS' tilbud om tillitsvalgtordning og permisjon. Forslaget i e-posten er slik sett forenlig med Myglands forklaring om hvilke temaer som ble diskutert og arbeidet med å finne en løsning på disse.»

94

6. Kontekst - rettspraksis

95

Avgjørelser i rettstvister og interessetvister

- Avgjørelser fra
  - Arbeidsretten
  - de alminnelige domstoler
  - voldgiftsretter
  - nemnder, herunder Rikslønnsnemnda

96

Avgjørelser i rettstvister og interessetvister

- Avgjørelser som
- Etablerer tarifforholdet
- Tolker tariffavtalen
- Tolker en tariffrettslig relevant avtale

97

Avgjørelsens betydning

- Rettskraftvirkning
- HR-2019-4242 (Skanska):
  - «De alminnelige domstolene er bundet av den forståelse av tariffavtalen som Arbeidsretten har fastslått»
- Arbeidstvistloven § 34 (2):
  - «Har Arbeidsretten i sin domsslutning fastslått en bestemt forståelse av en tariffavtale, gjelder denne forståelsen også for enhver arbeidsavtale som bygger på tariffavtalen

98

Avgjørelsens betydning

- Prejudikatsvirkninger
- Relevant, men ikke samme ubetingede gjennomslagskraft
  - ARD-2013-116 (Tromsø havn)
  - HR-2019-1986-A (Telenor)
- Argumentasjonsverdi ellers
  - Rettens begrunnelse
  - Opplysninger om partenes standpunkter

99

Tolkning og anvendelse av avgjørelser

- Alminnelig avgjørelsestolkning
  - > Slutningen
  - > Begrunnelse
  - > Partens anførsler
    - ARD-2010-137 (speditør); anførsler, prosesskriv mv.

100

Tolkning og anvendelse av avgjørelser

- HR-2019-1986-A (Telenor)
- Ansiennitet ved oppsigelse - Hovedavtalen LO-NHO
- ARD-2016-151 (Nokas) – Hovedavtalen LO-NHO
- AR-2018-18 (NRK) – Hovedavtalen NJ-Spekter/NRK

101

Tolkning og anvendelse av avgjørelser

- HR-2019-1986-A (Telenor)
- «I NRK-dommen modifierer Arbeidsretten det klare skillet som Høyesterett her trekker opp mellom utvelgelseskriterier og vurderingen av om en begrenset utvelgelseskrets er saklig.»

102

Tolkning og anvendelse av avgjørelser

- HR-2019-1986-A (Telenor)
- «Den sentrale slutning fra NRK-dommen er derfor, etter mitt syn, at hvilke eller hvor mange arbeidstakere som inngår i utvelgelseskretsen, må trekkes inn i saklighetsvurderingen når det er nødvendig for å sikre at ansiennitet blir et utvelgelseskriterium.»

103

Tolkning og anvendelse av avgjørelser

- HR-2019-1986-A (Telenor)
- «Når uttalelsen i avsnitt 49 leses i sammenheng, er min forståelse videre at formuleringen «hvilke arbeidstakere» ikke betyr at det skal tas hensyn til den individuelle arbeidstakers ansiennitet og kompetanse, men at eksempelvis sammensetningen av kretsen med hensyn til stillingskategorier kan være nødvendig å ta i betraktning»

104

7. Tariffpraksis

105

Tariffpraksis

- Praksis av/blant hvem?
- Partsrådighet og skriftlighetskrav

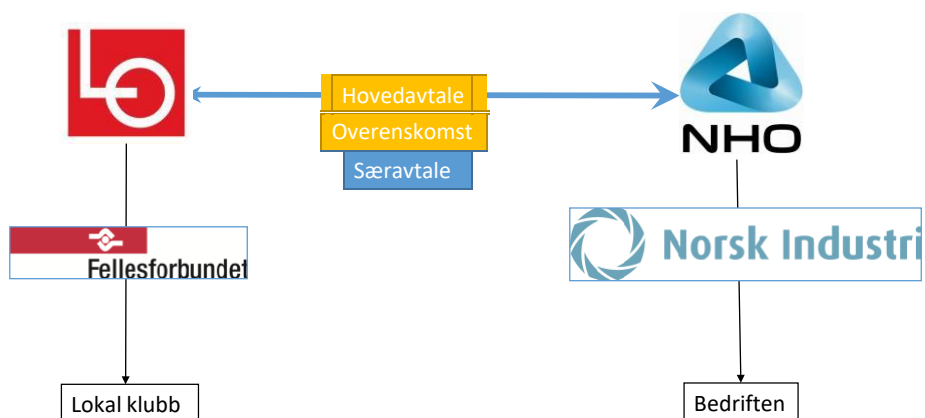
106

Tariffpraksis

107

Tariffpraksis

108

Tariffpraksis

- Tariffrådighet vs forutberegnelighet
- Bevisspørsmål
  - > Partsytringer som formodning om hvordan anvendes
  - > Rundskriv, kommentarer osv.

109

Tariffpraksis

- Praksis mellom
  - > Tariffpartene
  - > De tariffbundne medlemmene
- Praksis
  - > Når overenskomsten inngås
  - > I tariffperioden

110

Tariffpraksis

- Gjennomslagskraft?
  - > Ufravikelighet
  - > Skriftlighetskravet
  - > Hva sier de andre kildene?

111

Parts- og medlemspraksis

- Tariffpartene råder over tariffavtalen
- Gir tariffavtalen rom for å vektlegge medlemmenes praksis?
  - Praksis som bevis for partenes felles forståelse
  - Praksis som avklarende moment i tariffperioden

112

Parts- og medlemspraksis

- ARD-1995-143 (Tunge)
- Overenskomst LO-NHO/Byggefirma Tunge om akkordlønn
- Lokal praksis med fastlønn

113

Parts- og medlemspraksis

- ARD-1995-143 (Tunge)
- «... utvilsomt slik at fellesoverenskomstens akkordlønnregler ikke har vært etterlevet fullt ut av lokale parter i tariffbundne bedrifter»
- «... de direkte tariffparter ikke alltid har opptrådt særlig aktivt overfor egne medlemmer når de er kommet under vær med overenskomststridige forhold.»

114

Parts- og medlemspraksis

- ARD-1995-143 (Tunge)
- «... overenskomsten åpner ingen adgang til lokalt å avtale eller anvende andre arbeids- og lønnsformer uten organisasjonenes godkjenning»

115

Parts- og medlemspraksis

- ARD-1995-143 (Tunge)
- tariffpartene - både på under- og overordnet nivå – hadde seg imellom konsekvent fastholdt dette i tariffrevisjoner og tvistesaker

116

Parts- og medlemspraksis

- ARD-1995-143 (Tunge)
- Tariffpartene - både på under- og overordnet nivå – hadde seg imellom konsekvent fastholdt dette i tariffrevisjoner og tvistesaker

117

Parts- og medlemspraksis

- ARD-1995-143 (Tunge)
- «Seg imellom har tariffpartene ikke, hverken uttrykkelig eller stilltiende, akseptert at bestemmelsene i overenskomstens § 4 kan fravikes lokalt. Da kan avvikende praksis i tariffbundne bedrifter her heller ikke ha tariffrettslig gjennomslagskraft.

118

Parts- og medlemspraksis

- Ordlydens betydning
- Klar, entydig, omfattende praksis?
- «Reaksjonsgrunnlag» for tariffpart?
- Ment seg tariffrettslig forpliktet?

119

Parts- og medlemspraksis

- Tariffreguleringens innhold
  - > Kodifikasjon av praksis
  - > Referanse til praksis
  - > Ramme for praksis som utfyllende moment

120

Parts- og medlemspraksis

- ARD-1999-54 (flyrenhold)
- Utsetting av arbeid – krav til tarifflike vilkår?
- «... lang praksis for at tariffbundne flyselskaper har satt bort arbeid som faller inn under overenskomstens saklige virkeområde, til eksterne, ikke tariffbundne underleverandører, uten at et tilsvarende krav er blitt reist»

121

Parts- og medlemspraksis

- AR-2016-14 (bonus)
- Omfang og beregningsmåte for bonusordning i tannhelsetjenesten
- «... fast og langvarig praksis på de øvrige klinikkene, i hvert fall fra 2008, at resepsjonister har fått samme bonus som tannhelsesekretærene ved samme klinikk»

122

Parts- og medlemspraksis

- Tvistesaker
  - > Er det tvistet om tolkningsspørsmålet tidligere?
  - > Hvor/hvordan endte tvisten?
  - > Hvor mange tvister?
  - > Hva har partene sagt om tolkningsspørsmålet under tvistebehandlingen?

123

8. Tolkingsregler og tolkningsformodninger

124

Klarhetskravet

- Ved tvil tolkes i disfavør av den som etter forholdene burde tatt forbehold eller uttrykt seg klarere
- Klart/uklart – i forhold til hva?

125

Klarhetskravet

- Sammenligningen
  - > Ytelsen
  - > Alminnelig regulering
  - > Endring av tidligere regulering
  - > Forhandlings- og utformingsløpet

126

Klarhetskravet

- ARD-2012-126
- «Partene gjennomgikk avtaleutkastet i fellesskap. Under forhandlingene ble det vesentlige innholdet i avtalen kommentert, men slik at enkelte bestemmelser ble viet større oppmerksomhet enn andre.»
- «Det ble ikke gjort endringer i punkt 8, som derfor ble likelydende med bestemmelsen i KS-området.»

127

Klarhetskravet

- ARD-2012-126
- «Det som ble fremhevet fra PBLs side var den økonomiske belastningen knyttet til forskuttering av sykepenger.»
- «PBL forutsatte at retten til lønn under sykdom var betinget av refusjon fra trygden, men denne forutsetningen har ikke blitt tilkjennegitt overfor motparten.»

128

Klarhetskravet

- ARD-2012-126
- «Samtidig fremgikk det klart av KS' personalhåndbok for 1996 at KS mente bestemmelsen måtte forstås slik at arbeidstaker hadde krav på lønn under sykdom uavhengig av om vedkommende hadde rett til tilsvarende ytelse fra folketrygden.»

129

Klarhetskravet

- ARD-2012-126
- «PBL kunne derfor med forholdsvis enkle grep ha avklart rekkevidden av bestemmelsen om sykelønn og presisert sitt syn på dette spørsmålet under forhandlingene.»

130

Formål og reelle hensyn

- Formålet med tariffbestemmelsen kan gi veiledning
- Tvetydig eller ufullstendig ordlyd
  - ARD-2015-154 (tillitsvalgtes innsynsrett)

131

Formål og reelle hensyn

- Alminnelige prinsipper, rimelighet eller forholdsmessighet
  - > Organisasjonsfrihet
  - > Styringsrett
  - > «Rimelig» lønn
  - > Heltid – deltid/forholdsmessighet
  - > Teknisk utvikling

132

Formål og reelle hensyn

- Men: Grensen mot interresetvister
- ARD-2008-125:
- «... grunnløst har søkt å rettsliggjøre en interresetvist hvor forbundet ikke har vunnet frem»

133

134

Den dobbeltsporede prosessordningen

- Tariffavtaletolkning

-> I Arbeidsretten

-> I de alminnelige domstoler

135

Den dobbeltsporede prosessordningen

- Arbeidstvistloven § 33 (2) jf. § 1 bokstav i

-> «en tariffavtales gyldighet, forståelse eller eksistens eller om krav som bygger på en tariffavtale...»

- Arbeidstvistloven § 34 (2)

-> «Har Arbeidsretten i sin domsslutning fastslått en bestemt forståelse av en tariffavtale, gjelder denne forståelsen også for enhver arbeidsavtale som bygger på tariffavtalen»

136

Den dobbeltsporede prosessordningen

- HR-2019-424-A (Skanska)
- «...hindrer ikke hver enkelt arbeidstaker fra å påberope seg tariffavtalen i de alminnelige domstolene, som grunnlag for krav mot den tariffbundne arbeidsgiveren. I slike tilfeller må de alminnelige domstolene ta stilling til hvordan tariffavtalen er å forstå, som ledd i sin avgjørelse av tvisten»

137

Påstandsutforming

- Dom for
  - > generell forståelse eller
  - > for konkret anvendelse av tariffbestemmelse
  - > eller kombinasjon?

138

Påstandsutformingen

- Påstand og domsslutning som konklusjon, ikke begrunnelse
- ... 'forsøk på å beskrive det ubeskrivelige...' utfordringen ved rent språklige størrelser
- Klargjøring av vurderingstema i tariffbestemmelsen – grensen mot interessetvister

139

Påstandsutformingen

- Generell eller konkret påstand?
  - > Kan tolkningsspørsmålet avgjøres på et generelt grunnlag?
  - > Forhandlingskrav – AR-2018-17 (Skanska)
  - > Kravet til rettslig interesse som skranke
    - ARD-2014-355 – vil dommen bidra til avklaring av tariffforholdet mellom partene?
  - > Tilskjæring av tvisten

140

Påstandsutformingen

- Rettens forhold til partenes påstander
- > Omformulering, presisering eller frifinnelse?
- > Variasjoner i praksis

141

Påstandsutformingen

- Midt mellom to sannheter?
- ARD-1999-207:
  - «Selv om Arbeidsretten er kommet til at de saksøkte ikke kan gis medhold i sin forståelse av pkt. 1.15 siste ledd, viker retten tilbake for å avsi dom i samsvar med saksøkerens påstand.»

142

Påstandsutformingen

- Identifikasjon
- Parter
- Avtale
- Tariffperiode
- Bestemmelse – konkretisering – «slik som»